ПСИХИКАЛЫҚ ТАНЫМ ПРОЦЕСТЕРІ

6М060400
Байдуалиева А.
Бәкіржанқызы А.
Балабекова Е.
Оспанова А.
Шаленов Е.

ТАНЫМДЫҚ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕР

сезімдер	**қабылдау**	**жад**	**қиял**	**ойлау**
Біздің сезу мүшелерімізге тікелей әсер ететін жекелеген заттар мен құбылыстардың бейнесі	*қасиеті мен белгілеріне қарай жалпы түрде сезу органдарына тікелей әсер ететін заттар мен құбылыстар бейнесі*	*Әлдебір заттың сақталуы мен қайта ойналуы , өткен тәжірибенің бейнесі*	*Өткен тәжірибе негізінде жаңа образдың, болашақтың бейнесі*	*Заттар мен құбылыстардың шындығын, олардың байланысын, заңдылығын, бейнелеуші әрекеттілікті тануға мүмкіндік беретін ең жоғарғы сана формасы*

СЕЗІМДЕРДІҢ ПАЙДА БОЛУЫ

ФИЗИКАЛЫҚ ПРОЦЕСС

ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ПРОЦЕСС

ПСИХИКАЛЫҚ ПРОЦЕСС

ҚОЗУ

СЕЗУ

ҚОЗДЫРҒЫШТАР

СЕЗУ ОРГАНДАРЫ (РЕЦЕПТОР)

ҚОЗДЫРУ

ӨТКІЗУШІ ЖОЛДА

БАС МИЫ ҚАБЫҒЫНДАҒЫ ОРТАЛЫҚ БӨЛІМ

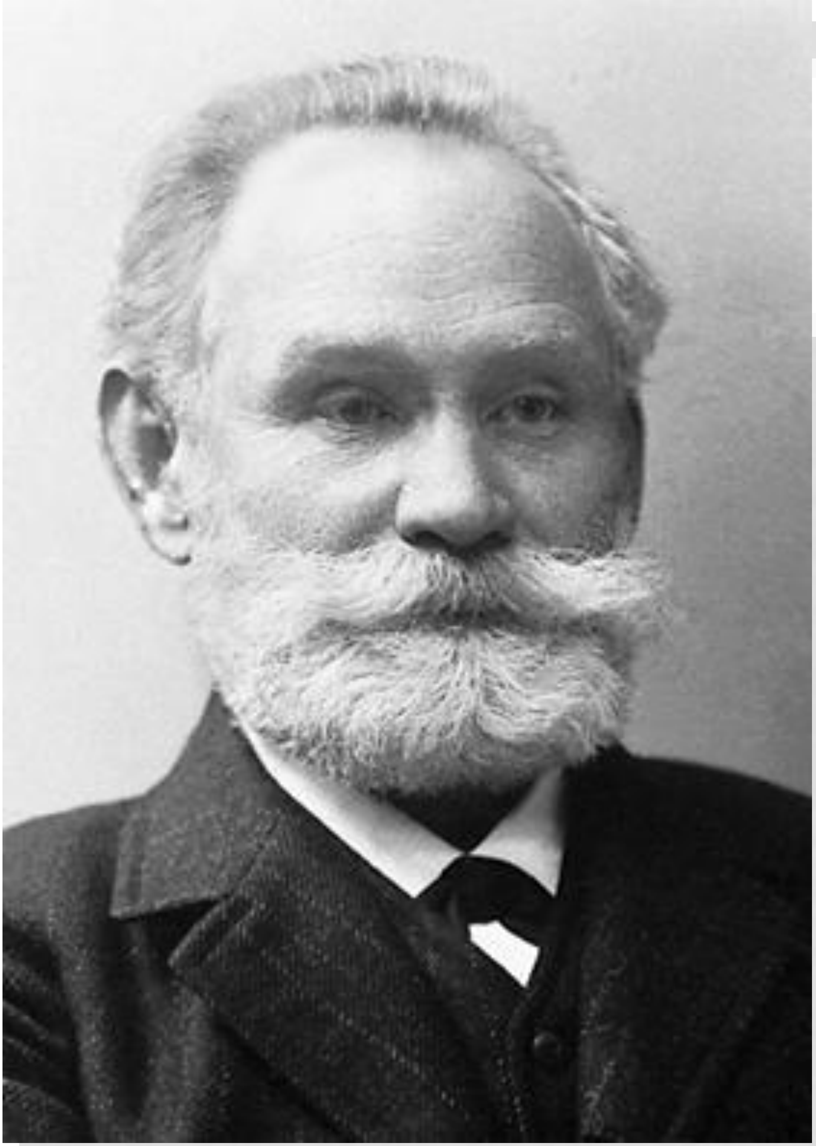

ЗЕЙІННІҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗІ.

ЗЕЙІННІҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗІН АКАДЕМИК ПАВЛОВ НЕРВ ПРОЦЕССІНІҢ ӨЗАРА ИНДУКЦИЯ ЗАҢЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ТҮСІНДІРЕДІ. ЕГЕР МИ ҚАБЫҒЫНЫҢ БІР АЛАБЫНДА ҚОЗУ ПРОЦЕСІ ПАЙДА БОЛСА, СОҒАН БАЙЛАНЫСТЫ ҚАЛҒАН АЛАБТАРДА ТЕЖЕЛУ ПАЙДА БОЛАДЫ. ЗЕЙІН ПАЙДА БОЛУ ҮШІН БОРЛАУ ДЕП АТАЛАТЫН РЕФЛЕКСТІҢ МӘНІ ЗОР. ОЛ ҚОШАҒАН ОРТАНЫҢ ҚАНДАЙ ДА БОЛМАСЫН ӨЗГЕРУІНЕ ОРГАНИКАНЫҢ ТУА БІТКЕН РЕАКЦИЯСЫ.

Ырықты зейін деп – адамның белгілі мақсатпен сапалы түрде күш жігер жұмсап, керекті объектіге назар аударуын айтамыз. Ырықты зейін тек адамға ғана тән. Зейінді ырықты түрде ұстауға, жұмыс орнының жағдайы, жеке адамның психологиялық күйі әсер етеді.

Ырықсыз зейін деп – адам мақсат коймай-ақ әсер еткен құбылыстарға назар аударуын айтамыз. Ырықсыз зейіннің пайда болуына объективті және субъективті факторлар әсер етеді. Объективті факторға жататындар: 1)Күшті әсер еткен тітіркендіргіш. 2)Жай нәрсенің әсер етуі. 3)Әсер етуші тітіркендіргіштердің қайшы келуі. 4)Өзіміз көріп жүрген заттардың дағдыдан тыс өзгеруі. Субъективті факторлар: 1) Адамның ішкі зезіміне, түсіндіруге байланысты. 2)Сыртқы тітіркендіргіштердің организмнің ішкі талаптарына сай келуі. 3)Адам бір нәрсені күтіп тұрса, онда назар аударады.

Үйреншікті зейін.

Үйреншікті зейін деп – басында ырықты болып, кейін әркімге табиғи сіңісіп кеткен іс-әрекетке зейіннің аударылуы.

Зейіннің жемісті болу шарттары

- Көлемі Немесе мөлшері
- тездігі
- дәлдігі
- Ұзақтығы
- даярлығы

ҚАБЫЛДАУДЫҢ НЕГІЗГІ ТҮРЛЕРІ

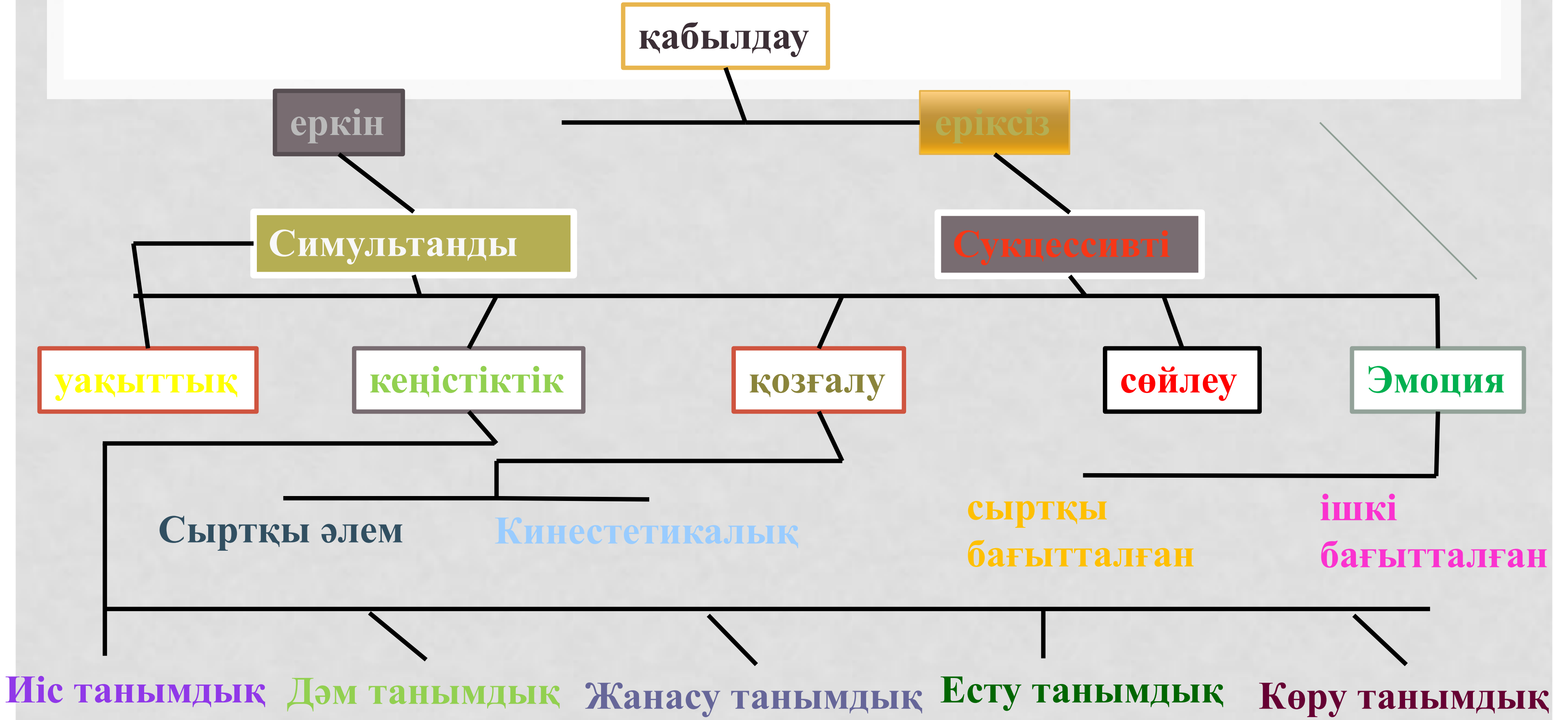

ЗЕЙІН ТҮРЛЕРІ МЕН ОЛАРДЫҢ СИПАТТАМАЛАРЫ

Зейін түрлері	Пайда болу шарттары	Негізгі сипаттамалар ы	Механизмдері
еріксіз	Қатты, контрастты маңызы бар, эмоционалды жауап туындататын қоздырғыш әсері	Еріксіздік, пайда болу және қайта қосылу оңайлығы	Тұлғаның азда-көпті тұрақты қызығушылығын сипаттайтын ориентациялық рефлекс немесе доминанта
ерікті	Мәселенің қойылымы немесе қабылдануы	Ерікті күшті талап ететін, мәсеге сәйкес бағытталғындық, шаршатады	Екінші сигналды системаның (сөздің) алдыңғы рөлі
Еріктіден кейінгі	Әрекетке кірісу және онымен пайда болатын қызығушылық	Бағытталғандық сақталады, кернелу сезілмейді	Пайда болған қызығушылықты сипаттайтын доминанта

ЗЕЙІН ҚАСИЕТТЕРІ

Концентрация

Объектіге зейіннің жинақталып қойылу дәрежесі

Көлем

Бір уақытта зейін мен айқындыққа алынған объекттер саны

Өту

Бір объекттен екінші объектке ниеттелген түрде назарды бұру

Таралу

Бірнеше объектті назар алаңында ұстай влу

Тұрақтылық

Жылжымайтын объектке назар аудару – 5 сек, жылжитын объектке – 20 мин.

ЗЕЙІННІҢ ҚАСИЕТТЕРІ.

1)ЗЕЙІННІҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ, ОНЫҢ БІР ОБЪЕКТІГЕ ҰЗАҚ УАҚЫТ САҚТАЛУЫН КӨРСЕТЕДІ.
2)ЗЕЙІННІҢ АЛАҢ БОЛУШЫЛЫҒЫ. ОЛ ЗЕЙІННІҢ АУЫТҚУЫНАН КӨРІНІС БЕРЕДІ.
3)ЗЕЙІННІҢ АУДАРЫЛУЫ ДЕП – БІР ОБЪЕКТІДЕН ЕКІНШІ ОБЪЕКТІГЕ НАЗАР КӨШІРУДІ АЙТАМЫЗ. ЗЕЙІН АУДАРЫЛУЫ АУЫТҚУДАН АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ ОНЫҢ САНАЛЫ ТҮРДЕ БОЛУЫНДА.
4)ЗЕЙІННІҢ БӨЛІНУІ АДАМНЫҢ КЕЗ КЕЛГЕН ІС-ӘРЕКЕТ ҮСТІНДЕ БІРНЕШЕ ОБЪЕКТІГЕ БІР МЕЗГІЛДЕ ЗЕЙІН АУДАРА АЛАТЫНДЫҒЫ.
5)ЗЕЙІННІҢ КӨЛЕМІ ДЕП – ОНЫҢ БІР УАҚЫТ ІШІНДЕ ҚАМТИТЫН ОБЪЕКТІЛЕР САНЫН АЙТАМЫЗ. ЗЕЙІННІҢ КӨЛЕМІ ТАНИСТОСКОП ДЕП АТАЛАДЫ. ПРИБОР АРҚЫЛЫ АНЫҚТАУҒА БОЛАДЫ. ТАНИС – ТЕЗ, СКОПИО – КӨРУ ДЕГЕН МАҒЫНАНЫ БІЛДІРЕДІ.

Мағыналық есте қалдыру ойлау үрдісімен тікелей байланысты, мағыналық есте қалдыру, материалдың мазмұнын түсінуге, оның бөліктерінің арасында болатын логикалық байланыстарды саналы пайымдауға негізделеді.

Мағыналық есте қалдыруға көмектесетін **тәсілдерінің** бірі –**материалды мағыналық топтау.** Мағыналық топтау дегеніміз материалды бөліктерге бөлшектеу, әрбір бөлімдегі басты, маңыздыларын бөліп көрсету.

Мағыналық есте қалдырудың **негізгі шарты-түсіну.**

Основные виды памяти

Воображение
Произвольное
Непроизвольное
Ретроспективное
Актуальное
Направленное на будущее
Образное
Двигательное (кинестетическое)
Эмоциональное
Пространства
Времени
Движения
Внешне направленное
Внутренне направленное
Обонятельное
Вкусовое
Осязательное
Слуховое
Зрительное

Мышление
Произвольное
Непроизвольное
Ретроспективное
Актуальное
Направленное на будущее
Практическое
Теоретическое
Наглядно-действенное
Наглядно-образное
Словесно-логическое
Эмоциональное
Пространственное
Визуальное
Слуховое

Ойлау формалары

түсіну

Заттар мен құбылыстардың жалпы және айтарлықтай қасиеттері бейнеленетін ойлау формасы

толғау

Заттар мен құбылыстар немесе олардың қасиеттеріне қатысты тұжырымның шыншылдығын немесе өтірігін растайтын ойлау түрі

қорытындылау

Адам қатар қойып, талдай отырып қорытынды жасайтын ойлау формасы. түрлері: индуктивті, дедуктивті

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ!!!